

45 Certum videtur II. Imperatorem cum Statutum Imperii consensu Leges Publicas in toto vel ex parte mutare posse. Nam qui Legem edidit, eam perimere valet: neque tam naturale quidquam est, quam dissolvere rem ex eisdem causis, ex quibus coaluit. Hermes cit. num. 70.

46 Certum videtur III. Imperatorem cum uno vel altero in Legibus Publicis dispensare posse, si dispensatio non vergat in Imperii præjudicium. Hermes cap. 11. n. 76. & seq. Cum enim dispensatio talis neque à Jure positivo, neque à Jure Naturali aut Gentium prohibita reperitur, permissa censeri debet.

47 Aneps verò controversia videtur: possitne Imperator in casu extremæ necessitatis, vel maximæ utilitatis ea mutare, quæ suâ capitulatione & aliâ servare promissit? Hermes, quem plures alii sequuntur, in *Fascic. cap. 9. quest. 7.* rationes pro & contra accumulât: suam tamen sententiam, quasi in utramque partem propendulus, non prodit. Lymnæus in *Prolegomen. ad Capitulat. sct. 8. à num. 40.* satis apertè sententiam negativam tuetur. Clarissimus D. de Wolleren à *quest. 2. à n. 69.* & à n. 82. separat casum necessitatis à casu utilitatis; ac pro illo, si extremus sit, non obligari Imperatorem; pro isto, etsi summus sit, obligari, exquisitis argumentis probat.

48 Argumenta pro casu necessitatis extremæ sunt I. quòd nec vota, nec juramenta, nec pacta obligent ultra intentionem votantium, jurantium, paciscentium: mens verò tum Imperatoris tum Electorum paciscentium nunquam fuerit, obligationem servandi Leges & placita publica ad casum extremæ necessitatis porrigere: sic enim in bonum Germanicæ Nationis, quod unice præ oculis habuere, non tenderet conventio, sed magis vergeret in detrimentum: dum in casu quòd v. g. Imperator hostili exercitu ex improviso invadetur, non posset necessaria defensionis arma, & bonum defensivum suscipere; sicque, donec consensum Electorum exquiret, hostem intra viscera grassari, ac regnum evertere ausum, tolerare & quasi fovere deberet.

49 II. quia Lex nulla, nullave conventio tam ferrea est & adamantina, ut humanam libertatem ad casum necessitatis seu obliget, seu alliget, per deducta in *cap. 1. à n. 214.* Cui ergo solus Imperator, Rex Regum dictus, tam rigidus sibi compedes per Leges & pactiones, cum suis Vasallis initas, injici patiatur, ut ne quidem in gravissimâ necessitate semet extricare, & liberare valeat?

III. quia in Capitulationibus Caroli V. Ferdinandi I. Maximiliani II. Rudolphi &c. & Augustissimorum Successorum Leopoldi & Josephi *art. 13.* Caroli VI. *art. 4.* casus necessitatis ab obligatione perspicue excipitur, ubi, dum ab initio & articulis præcedentibus varia negotia sine Ordinum Imperii consensu peragi non posse, conventu erat, subjungitur: wann wir aber von des Reichs wegen/ oder das H. Reich angegriffen

und befrieget wurden / alsdan mögen wir uns aller dem Reich ohnmachttheliger Hülf gebrauchen.

Argumenta contra casum utilitatis duo præcipue faciunt. Primum est: quòd Imperator in Capitulatione non solum generatim promittat, se nullò modò & viâ pactioibus publicis contraventurum; sed etiam speciatim cavet, quòd in casu salutis & utilitatis publicæ, ubi Statuum omnium consensus & consilium exquiri nequit, saltem cum Electoribus rem agere velit. Verba in Capitulat. Leopoldina & Josephina *art. 10.* Carolina verò *art. 6.* ita sonant: da aber publica salus & utilitas NB. ein mehrere Beschleimigung erfordert / da sollen und wollen Wir dann der siben Ebur-Fürsten sambtliche Einwilligung zu gelegener Zeit und Wahl-Statt/ und zwar auf einer Collegial-Zusammenkunft / und nicht durch absonderliche Erklärungen / biß man zu einer gemeinen Reichs-Versammlung kommen kan / wie sonst in allen andern des Reichs Sicherheit concernierenden Sachen/ als auch in dier / erlangen. Altes- rum est: quòd, concessâ semel libertate, à Capitulatione prætextu utilitatis recedendi, jam non amplius ullus articulus à recedendo sit tutus: cum publica utilitas semper obtendi, omnino transgressio hæc pallio clari possit.

Consentio huic doctissimæ distinctioni, à s4 Clarissimo D. Authore explicatius propolita, quoad primum membrum absolute; quoad secundum limitatè. Et quidem facile admitto, casum tam urgentem vix occurrere posse, ut non prius cum Ordinibus universis, vel saltem Electorali Collegiò, desuper brevi manu communicari possit. Si tamen (ex hy-55 pothesi) occasio sese suggereret, recuperandi quidpiam eorum, quæ Imperio hæcenus inique subtracra sunt, eaque occasio elaberetur, antequam consensus Statuum impetrari posset: factis æquam & humanam censeo opinionem D. Bernardi Mulz *Represent. Majest. part. 2. cap. 5. n. 20.* non dubitandum esse, dicentis, quin Imperator studium augendi Imperium ipsò actu tellari, indubitatumque Statuum consensum anticipare possit. Quia 16 enim in *cit. art. 6. & 10.* non compellitur Imperator omnium Ordinum, sed Electorum duntaxat, animum explorare, si periculum in mora, & occasio salutis publicæ in præcipiti sit: tacite videtur insinuari, quòd, si tanta sit temporis brevitatis, ut ne Electorum quidem consensus adhiberi queat, Imperator licetè id agat, quod in evidens Republicæ Romano-Germanicæ emolumentum eventurum esse, prudenter arbitratur. Nec præsumen-57 dum est, Electores Imperii tunc invitos fore: siquidem Capitulationem Imperatori non alium in finem, quàm utilitatem Imperii, præscribere voluerunt, aut potuerunt: consequenter si occasio singularis & evidens utilitatis promovenda non concederet spatium, Electorum consilia desuper exquirendi, de-58 tacto illorum consensu hæsitare vix licebit.

Qua in re non videtur dissentire Hornius *Jur. publ. cap. 11. §. 19.*

Jur. publ. cap. 11. §. 19.

CA-

CAPUT VII.

De Jure Civili Privato.

Jus Civile Publicum è vestigio consequitur Privatum; quod aliàs Civile simpliciter appellari consuevit. Huic illustrando non tantum Romani Jcti, sed etiam Germani, aliarumque Nationum Eruditissimi Jurium explanatores, numerò penè innumerò, strenuam & indefessam navarunt operam. Nos quàm plurimum ex *Cap. 1.* de Jure Legali in genere; tum ex *Cap. 17.* de Jure Canonico supponemus: reliqua, quæ peculiaria sunt, strictim expediemus.

SECTIO I.

De Juris Civilis Essentia, Promulgatione, & Origine.

SUMMARI.

1. Jus Civile non accipitur hic pro habitu.
2. Sed pro Lege, ac definitur.
3. Est ordinatio rationis.
4. à Legislatore Politico.
5. In bonum temporale.
6. Et privatum Reipublicæ.
7. Promulgata.
8. Quæstio de loco promulgationis.
9. & seqq. Resoluto de omnibus Imperii provinciis.
10. & seqq. Origo & progressus Juris Civilis.

§. I.

De Definitione Juris Civilis.

1 **S**us Civile sumatur pro habitu prudentiæ Civilis, illius nomenclaturam & definitionem invenire licebit in *trakt. Praamb. cap. 1. à num. 122.* Si accipiat pro Lege, parumper immutatur definitio, & describitur, quòd sit Ordinatio rationis, à Legislatore Politico, in bonum temporale & privatum Reipublicæ promulgatum.

2 Dixi I. ordinatio rationis. Si rationi Jus Civile repugnet, ac peccatum aut iniquitatem statuatur, aut foveatur, à dignitate Juris Legalis deijcitur; uti factum in materia præscriptionis, cum mala fide Civili Jure comprobata in *cap. ult. de Præscriptione.*

3 Dixi II. à Legislatore Politico, cui nempe cura Reipublicæ Sæcularis est commissa; live sit in genere politico Summus; live eidem sub-

ordinatus: ita tamen, ut Leges, ab illo sancitæ, dicantur universales; Leges autem, ab isto dictæ, particulares, locales, aut territoriales appellentur.

Dixi III. in bonum temporale; quòd præcipua Juris Civilis & Canonici differentia, jam in *cap. 5. n. 6.* insinuata, rursus indigitatur.

Dixi IV. & privatum Reipublicæ. Quæ vocabula discrimen intimum & essentiale Juris Civilis Publicis & Privati; jam in priori *cap. num. 8. & 9.* prælibatum, revocant in memoriam.

Dixi V. promulgata. Nam & Lex Civilis indiget promulgatione: de illa siquidem in *l. Leges Sacrasissime 9. Cod. de LL.* Imperatores Valentinianus & Martianus pronuntiarunt, quòd ab omnibus intelligi debeat.

Dixi VI. in provinciis Leges testamentarias valere, ex quo discreta per Metropolitas palam facta sunt, ne Legum ignorantia (secundum quod dudum tenuit) testamenta homines facientes, videantur prævaricari. Cur enim culpabimus eos, qui postas nostras ignoraverint constitutiones? Jam verò tam-
rarus in Jure hospes nullus est, qui, quòd rubricæ, completum exhibentes sensum, auctoritatem declivam habeant; quòdve ratio sit ani-

10 *cap. 1. de Lege Ecclesiastica* sed uniformis ferè est affirmativa. Inprimis enim Novellæ 66. rubrica verbis generalibus, ac sensum completum referentibus, concepta legitur: *ibi: ut nova constitutiones, post insinuationes earum (subintellige in metropoli cujuscuque provinciae, ut commentatur Gothofredus ibid. lit. To c.) post duos menses valeant.* Deinde in *praefatione & cap. 1.* sermo quidem est de Legibus testamentariis, ratio verò tam univèr-

P. SCHMIEB JURISPR. CAN. CIV. TOM. I.

R

provehatur; & quæ ad pacem ac tranquillitatem mutuum pertinent, decernantur; & quæ distorta, incompota, & societati dissentanea sunt, corrigantur. Ergo Potestas Legislativa Civilis à DEO, tanquam Authore Naturali, promanat.

41 Dico III. Potestas Legislativa Civilis à DEO immediatè communitati perfectæ concessa; & ab hac in unum vel plures translata est. Suarez d. l. cap. 2. n. 3. Stadlmayr disp. de LL. cap. 4. th. 2. lit. c. Pettschacher de LL. quest. 4. art. 2. conclus. 1. Castropalao disp. 1. punct. 22. n. 2. Wenzl de LL. q. 4. §. 1. resol. 7. Gletle d. l. num. 8.

42 Ratio prioris membri est: quia, spectatâ rei naturâ, Potestas Legum Civilium non desiderat magis penes unum, quam plures residere. Ergo, spectatâ rei naturâ, penes communitatem perfectam residet.

43 Ratio membri posterioris est: quia

de facto Potestas Legislativa à communitatibus perfectis non unò eodemque modò exercetur, sed, pro Rerumpublicarum diversâ pollicâ, nunc uni (ut in statu Monarchico) relicta; modò pluribus (veluti in Statu Aristocratico) commissa; jam ipsimet communitati (sicut in Statu Democratico) reservata est. Quamvis enim, in thesi loquen-⁴⁴ dò, Monarchia, Divino regimini similima, cæteris regendi formis præferenda videatur; quemadmodùm demonstrat Clariss. D. Collega de Wolleren cit. quest. n. 5. quia tamen facilè in tyrannidem transmutari, ac in despositum alterari potest: habenas regni uni committere, non omnibus Regnis & Provinciis expediens credebatur. Ex quo concluditur, quòd Potestas Legislativa, quatenus penes unum vel plures invenitur, immediatè à communitate perfectâ descendat.

§. II.

Sitne in Summo Pontifice Potestas condendi Legem Civilem?

45 Dico I. Est in Summo Pontifice Potestas condendi Legem Civilem pro suo Territorio. Molina de F. & J. tr. 2. disp. 29. n. 9. Reding quest. 16. art. 1. contr. 3. n. 1. Palao d. punct. 22. §. 1. n. 1.

46 Ratio est: quia Potestas Legislativa Civilis unâ cum territorio & patrimonio D. Petri Summo Pontifici collata est: dum enim temporale Regnum consecutus est, actus quoque fuit temporalem & supremam Jurisdictionem, ex qua Potestas Legislativa fuit. Videatur textus notabilis in cap. per venerabile 13. Qui filii sunt Legis, & ibi DD.

47 Ubi non obiter adnotandum, quòd, si Pontifex, tanquam Princeps temporalis, ferat Legem Civilem, de ea quoad Clericos & ipsorum immunitatem, nec non quoad laicos, temporaliter non subditos, perinde atque de alia Lege Civili judicandum esse. Card. de Luca in Relat. Cur. disc. 2. n. 12.

48 Dico II. Non est in Summo Pontifice Potestas, Legem Civilem pro universo orbe

Christiano ferendi. Ita cum Authoribus citatis Suarez d. lib. 3. cap. 6. num. 33. & cæteri Theologi ac Juristæ turmatim. Ratio est: quia Potestas Civilis pro universo orbe Christiano Summo Pontifici neque concessa legitur, neque ab ipsismet Pontificibus indulta agnoscitur: fatentur eaim, sibi potestatem in spiritualibus duntaxat Supremam; in profanis Summam Potestatem Imperatori consignatam esse per textum in cap. 6. & seqq. Dist. 10. cap. 5. & seqq. Dist. 96. cap. solenne de M. & O.

Nec pugnat cum assertis, quòd S. Pontifex Jurisdictionem temporalem indirectam in Reges & Regna habeat. Nam illa Jurisdictio (quam in r. d. 3. ex professo ventilabimus) licet ex objecto temporalis dicatur; ex fine tamen immediatò, ad quem tendit, magis est spiritualis: cum exerceri non solet, nisi ubi periculum Fidei, Religionis, aut Salutis imminet.

§. III.

Qualis in Imperatore, Regibus, & Regina Potestas Legislativa Civilis existat?

51 Dico I. Imperator Leges Civiles pro universo Imperio condit. Consentunt omnes. Ratio desumitur ex num. 23. ubi diximus, Lege Regiâ Potestatem omnem in Principem & Imperatorem esse translata. Ergo etiam Potestas Legislativa, velut primarius actus Regiæ potestatis.

52 Equidem per Instrumentum Pacis Westphalicæ artic. 8. §. gaudeant 2. Recessus Imperii, & Capitulationes hæc potestas limitata est, ut Imperator consensum Imperii & Statum prærequirere teneatur. Verùm exinde non sequitur, Potestatem Legislativam in persona Imperatoris non esse radicatam: cum Statuum suffragia non tam concursum in Legislatione, quam conditionem sine qua non faciunt: dum Le-

ges, consensu Statuum conceptæ, solius Imperatoris autoritate promulgari solent ex cap. 6. num. 11. Eckold ad tit. ff. de LL. §. 7. & ibi Schwendendorffer.

Dixi: pro universo Imperio. Explosa enim est⁵⁴ Bartoli sententia, docentis, Imperatorem esse Dominum totius mundi, ideòque pro universo orbe Leges præscribere: quandoquidem nec ullus Imperator dominium in orbem universum unquam habuit, nec forsitan bonum fuisset, si unquam habuisset. Molina de F. & J. tr. 2. disp. 30. Suarez lib. 3. cap. 7. Covarruv. in Reg. peccatum part. 2. §. 9. n. 7. & 8. Clariss. D. Franz Quæst. Select. 12.

Dico II. Reges omnes Potestatem Legislativam habent, in propriis Regnis. Suarez d. l. 6. n. 2. Castropalao d. punct. 22. §. 2. n. 1. & DD.

56 & DD. agminatim. Ratio est: quia, dum populus Regiam Potestatem in unum transfert, transfert quoque Potestatem Legislativam, velut nobilissimam Regiæ dominationis portionem, ut habet Aristoteles 6. Eth. cap. 8. & D. Augustinus, à Suarez citatus, dicens: Divinum Jus in scripturis habemus; Jus sæculi DEUS distribuit generi humano. Licet dissimulandum non sit: sicut in Imperio nostro, ita in Regnis aliis Potestatem Legislativam Summorum Principum variè restrictam, & Statuum consensui alligatam esse.

58 Dico III. Regina, si hæres Regni sit, ac sola Majestatem habeat, sine consensu viri, si quem habeat, Leges potest formare. Pa-normitanus in cap. dilecti 4. de Arbitr. n. 1. & 3. Suarez cap. 9. n. 10. Castropalao d. §. 2. num. 3.

59 & 5. Gletle d. cap. 4. §. 4. n. 4. Ratio est: quia Rex potest Legem condere. Ergo etiam Regina, si sola Majestate gloriatur: tunc enim Regiam Potestatem acquirit, ac, quæ alii Re-

ges, & ipsa jubere & imperare potest. Con-⁶⁰ firmatur. Maritus talis Reginae neque Rex est, neque Administrator Regni. Non Rex: quia Regnum unum non capit duos Reges; neque uni Corpori mystico duo quadranta Summa Capita. Non Administrator: quia vel dependeret à Regina Conjuge, illiusque nomine imperaret; & tunc in effectu Regina adhuc Legem ediceret: vel non dependeret; adeòque esset supremus, & secundus Rex.

Memini quidem, quid Apostolus 1. ad Ti-⁶¹ motheum 2. §. 12. scribat: docere mulieri non permitto, neque dominari viro; & 1. ad Corinth. 11. §. 3. vir est caput mulieris. Sed quis nescit, hæc Apostoli testimonia de dominatione œconomica & matrimoniali, non publicâ & Jurisdictionali, intelligenda esse, ita ut Regina marito quoad usum familiæ & matrimonii; maritus Reginae conjugi quoad politica & Jurisdictionalia subdit?

§. IV.

Quinam aliàs Potestatem Legislativam habeant?

62 Quæstio hæc procedere potest de Statibus Imperii, Nobilibus immediatis, Communitatibus, & aliis Universitatibus. Ad quam

63 Dico I. Status S. R. Imperii Leges præscribunt in suis territoriis etiam contra Jus commune. Gail. de Pace publ. lib. 1. cap. 6. num. 70. Eckold ad tit. ff. de Legib. §. 8. Lauterbach ibid. §. 5. Myler de Princip. & Stat. Imp. cap. 39. Mayer de Jure Stat. Imp. Legislat. cap. 6. per 101.

64 Rationem dant ex formulis illis, ad prodigalitatem usque, ut ait Myler d. l. cap. 14. num. 8. toties decantatis: quòd quilibet Imperii Status in suo territorio tantum possit, quantum Imperator in universo Imperio; quòdve Status Imperii vicem Imperatoris in suis territoriis obtineant.

Potestque hæc positio confirmari ex Ord. Camera part. 1. tit. 57. ubi habetur, quòd in decisione causarum, inter provinciales controversarum, Leges locales & provinciales observari debeant.

66 Dico II. Nobiles immediati S. R. I. eadem, quâ Status Imperii, autoritate Legislativâ, suis in Territoriis, perfruuntur. Fundatur assertio in Capitulis Leopold. & Joseph. art. 3. Carol. art. 1. & 2. Instrumento Pac. Osnabrug. art. 5. §. 28. ubi Liberæ & immediatæ Imperii Nobilitati tanta prerogativa, præeminentia, & Superioritas, quanta Statibus Imperii, tribuitur. Vide post Böldum, Lauterbach cit. l. §. 6. Fleck Bibliob. Lt. tit. 12. n. 13. Etl. de Superior. Territor. pag. 3.

Dico III. Status & Communitates aliæ⁶⁷ tantum habent d. Legislatione, quantum de Jurisdictione gubernativa. Conclusionem & rationem ponit Suarez d. l. 3. cap. 9. n. 19. cum Baldo & Sylvestro: quia Potestas condendi Leges est actus Jurisdictionis gubernativæ. Quantumcunque verò eminens fuerit Jurisdictio, non poterit communitas, quæ Principem alium, quàm Supremum, immediatè recognoscit, Leges condere, aut Juri communi, aut Provinciali contrarias: quia ad tales consensum Principis Territorialis se extendere non censetur. Idem Suarez ibid. num. 20. Mayer d. cap. 6. n. 3. Schneidewin. ad §. 1. I. de F. N. G. & C. n. 14. Petrus Heig. part. 1. quæst. illustr. 23. à n. 26. Struv. Exercit. 2. th. 42. & ibi Myllerus in Commentar. Fleck cit. l. num. 21. qui tamen & alii rectius ejusmodi ordinationes statuta, quàm Leges; imò melius pacta, quàm statuta nuncupari volunt.

Quin Universitates Studiorum Genera-⁶⁹ lium pro Studiorum & Studiosorum incremento statuta ordinare possint, eò minus dubitaverim, quò firmius in omnibus Universitatibus de facto ejusmodi statuta reperiri existimo, ac Jurisdictione gubernativa in studiosos omnibus Academiis concessa est, per Authent. habita Cod. Ne filius pro patre. Hermes in Fisci. cap. 37. n. 138. Scharlchmid Colleg. Juris publ. Exercitat. 1. th. 8. Swederus part. special. sect. 1. cap. 6. n. 6. Schneidewin. cit. loc. n. 19.

SECTIO III.
De Subjecto Juris Civili.

SUMMARIA.

70. & seqq. Imperator tenetur Legibus Civilibus indircè. 74. & seqq. Si tamen illius perso-

nam non aqùè decant, nentignam obligatur. 77. & seqq. Eadem resolutio traditur de Stati-
R 8 bus

eadem materia, puta circa Judicia, Jurisdictionem, Modos acquirendi, Contractus &c. sancita sunt, etiam Jure Canonico tacite recepta esse, supposito, quod contrarium evi-

denter & in terminis statutum non invenitur, ut in cap. dilecti 6. de Judic. cap. cum esset 10. de Testam. cap. ult. de Arbitr. in 6. Repetatur dicta in tr. praamb. cap. 1. n. 91.

§. III.

Quomodo Forenses & Peregrini obligentur Legibus Civilibus?

160 C Um in num. 63. & 66. cuilibet Statui Imperii nec non Immediate & Equestri Nobilitati Potestas Legislativa pro suo territorio sit adstructa: sua luce clarescit, plurimas in Germania Provinciales & particulares inveniri Leges, circa quas dubium esse posset: an soli subditi illis Legibus subdantur, an vero etiam forenses & peregrini, qui vel transitu etiam negotiorum causa in illis locis & provinciis morantur? Nihilominus quia in cap. 5. a n. 158. hoc dubium circa Leges Ecclesiasticas particulares per plures conclusiones explanatum est; ac, quae ibi sunt dicta, ob rationis identitatem hic quoque dicenda sunt: hinc ambagium & superfluitatum vitandarum gratia, illuc me remitto.

feruntur: ut adeo non alios obligare censeantur, ac subditos proprios, qui ex justitia Legali salutem sui territorii curare tenentur.

Sed imbecillis est haec ratio. Leges vestigialium liquidem hoc ipso quod respiciant utilitatem territorii, pro quo feruntur, obligant omnes, qui utilitatem territorii experiuntur. Et quia igitur advenae non minus quam indigenae sentiunt utilitatem territorii, experiantur commodum viarum, defendantur a violatione & depredatione malignorum hominum: suadet summae aequitatis ratio, ut pro sua etiam parte salutem territorii coadjuvent, ac taxam vestigialium (commodo justa & proportionata sic) perolvant. Confer Covarruv. in Relict. cap. peccatum. part. 2. §. 5. P. Engel ad tit. de Constitut. num. 46. P. Pettschacher quest. 4. pag. 77. P. Mezger disp. 35. art. 1. num. 8. P. Layman Theolog. Mor. l. 3. tract. 3. p. 1. c. 3.

SECTIO IV.

De Effectu Juris Civilis.

SUMMARIA.

105. & seqq. Leges Civiles obligant in conscientia. 109. & seqq. Post lapsum duorum mensium a die promulgationis. 112. Si Imperatoria sint. 113. & seqq. Non requiritur acceptatio populi. 123.

Potest Lex Civilis mutari totaliter & universaliter ab Imperatore cum assensu Statuum. 124. Dispensare potest solus Imperator. 125. Et de clarare Legem.

§. I.

A quonam tempore Lex Civilis incipiat obligare?

107 E ffectus Legis Civilis est obligatio in conscientia, vel ad solam poenam, vel ad solum actum, vel ad utrumque; de qua in cap. 1. Sect. 3. per tot. Neque assertionem nostram, quam d. l. n. 227. posuimus, labefactant, quae noviter opposuit D. Fleck Biblioth. lib. 1. tit. 18. 106 num. 14. quod hoc modo haeres in conscientia ultra vires hereditarias in solidum creditoribus satisfacere teneretur; quod etiam debitor, extincta post biennium exceptione de non-numerata pecunia, & juxta sententiam, ex falsis instrumentis latam, ex obligatione interna teneretur solvere: quod denique emphyteuta, canone intra biennium vel triennium non soluto, non posset emphyteusin retinere.

qua cessante obligare cessant Leges d. cap. 1. num. 290. Lex vero de caducitate Emphyteusis, ob moram non soluti canonis incurrenda, est poenalis, in poenam morae & contemptus imposita: adeoque ante sententiam in conscientia non stringit. Eod. cap. 1. a num. 244.

Haec porro obligatio, si Lex Imperatoria sit, prius initium non sumit, quam interval- lum duorum mensium a die Legis promulgatae transferit, per rubricam, praefationem, & nigrum Novella 66. quae, sicut ex num. 9. & seqq. non solum de Legibus testamentariis, sed etiam reliquis quoad promulgationem in provinciis constituta esse, suffragante DD. uniformi calculo, censetur: ita pariter de Legibus aliis quoad lapsum bimestris procedere creditur. Clariss. D. Franz ad tit. de J. N. G. & C. part. 3. num. 28. Clarissimus D. Marquard. Oris Heribipol. dissert. 2. Sect. 2. art. 2. §. 7. quest. 1.

Dissen.

110 Dissentit cit. D. Fleck num. 10. & ad Nov. memoratam respondet, ibi solum dici, quod intra duos menses ignorantiam promulgatae Legis allegans facile audiatur, maxime si de ignorantia juraverit, vel aliam causam ignorantiae probandae adduxerit, &c. Sed textui & menti Novellae haec responsio non consonat. Nam Imperator disertè dicit, Le-

gem promulgatam primum post duos menses valere; ne videlicet alii citius, alii ferius obligentur.

Dixi: si Lex Imperatoria sit. Nam Leges inferiorum Principum statim à die promulgationis vim obligandi plenam sortiuntur, argumento eorum, quae in cap. 5. num. 208. disputata habentur.

§. II.

An Lex Civilis obliget independenter ab acceptatione populi?

113 N egativè praeter alios concludunt nonnulli ex iis, qui nobiscum in d. cap. 5. num. 210. sustulerunt, Leges Ecclesiasticas independenter ab acceptatione populi obligare. Catalogum pandit Suarez ubi supra cap. 19. num. 1. Castropalao disp. 1. punct. 13.

obligationes est prior & propensior; nec praxis hodierna id admittit: cum dissentientes & inviti subditi Leges observare cogantur, uti vel in solis Studiosis quotidie conspicimus. Confer D. Marquard d. l. q. 2.

114 Ratio ita concludendi duplex est. Prima: quod Legislator Civilis nequeat obligare independenter à consensu populi, utpote à quo in eum potestas eà sub conditione delata legitur, ut sine consensu populi Legem non statuat, juxta illud Juliani in l. de quibus 2. §. 1. ff. de LL. cum Leges ipsae nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi recepta sint: merito & ea, qua sine scripto populi recepta sunt.

Rationes pro negativa nihil efficiunt. Prima solutionem ex secunda nostra reperit. Textus, in confirmationem assumptus, loquitur de Veteri Romanorum Republica, qua floruit Status Democraticus, ac populus, Senatorio Magistratu interrogante, Legem constituit. §. Lex est 4. Inst. d. r. Cum enim Julianus dicat, nihil interesse, suffragio populus suam voluntatem declaret, an verbis aut factis, supponit, ad Legem populi votum & suffragium fuisse necessarium, atque adeo Statum Popularem. Harprecht ad §. sed & 6. Inst. d. r. n. 19. Neque moratur hanc reservationem, quod Julianus non amplius vixerit in Statu Democratico. Nam etiam Justiniani avo non Democratia sed Monarchia viguit; & tamen hic Princeps in d. §. Lex est, definitionem Legis in specie retulit ad tempus Democratiae. Harprecht d. n. 19. Et si necesse quiescat, sed in istis: Imperatorem in d. §. Lex est, usum esse verbo imperfecto constituebat, ac sufficienter animum suum expressisse. Respondeo: etiam praesens tempus in Jure quam passim pro praeterito usurpari, uti patet ex §. Senatusconsultum 5. Inst. d. r. ubi Imperator Senatusconsultum definit, quod Senatus jubet atque constituit. Et tamen Justiniani tempore Senatus auctoritas jam exoleverat.

115 Secunda est: quod Legislator Civilis nolit obligare populum invitum: ex quo enim Lex commune praecipuum est, non praesumitur esse mens Legislatoris, velle, ut Lex efficaciter obliget, antequam à communitate fuerit acceptata.

Secunda ratio simpliciter negatione absolvi- tur. Nam Lex dicitur esse commune praecipuum, non quia fertur consentiente communitate, sed quia communitati immediate proponitur, atque ad bonum illius refertur.

116 Sed affirmative concludendum esse censeo, si de Statu alio, quam Populari, questio intelligatur. I. quia eadem ferè fundamenta, quibus independentiam Legis Ecclesiasticae à populo sustulimus, tolli potest independentia Legis Civilis ab assensu populi.

II. quia ex eo tempore, quo Romana Monarchia sub Imperatoribus denuo renata est, potestas omnis in populum Lege Regia translata fuit, adeo ut, quidquid soli Principi placuisset, Legis vigorem obtineret §. sed & 6. ff. de J. N. G. & C. l. quod Principi 1. in pr. ff. de Constitut. Princip. Quod sane in rei veritate dici non posset, si populi voluntas constitutioni Legis accedere deberet.

117 III. quia nec expedit, populo talem libertatem esse relictam, ut, qui alias ad excutiendas quam suscipiendas

§. III.

Utrum & a quo Lex Civilis mutari possit?

123 L egem Civilem, cum humana & positiva sit, mutari posse, olim quidem à solo Imperatore, hodie vero non nisi requisitis Statibus, in confesso est apud omnes. Quod tamen de totali & universalis Legis mutatione, adeoque de ab-vel derogatione, non de dispensatione accipiendum, sine haestatione pronuntiaverim. Nam hodiernum Imperatori potestatem adscribo, in Lege Civili privatà dispensandi. Enimvero moderno ad P. SCHMIDT JURISPR. CAN. CIV. TOM. I.

huc saeculo liberos illegitimè natos legitimat per Nov. 84. §. 9. Minorrennis veniam aetatis tribuit. l. omnes adolescentes 2. in pr. & 5. n. l. Cod. de his qui ven. arat. impetr. Tempus ad constituendum inventarium ultra annum prorogatum l. ult. §. 3. & 11. Cod. de Jure delib. Reo criminis poenam, à Lege indictam, non solum mitigat, sed & in totum remittit l. moris est 9. §. 11. ff. de Pen. Ducibus, Principibus, & aliis privilegia & jura specialia indulget A. B.

S

cap. 8.